

konferencji, którzy często mieli inne wyobrażenia dotyczące katechezy i edukacji religijnej w prezentowanych krajach. Równocześnie referaty i dyskusja pozwalały na porównanie sytuacji katechezy i edukacji religijnej w różnych krajach Europy z jej sytuacją w Polsce, a przez to dostrzeżenie kondycji, wartości, ale i wyzwań oraz zagrożeń stojących przed nią. Podsumowania całości konferencji dokonał ks. Józef Stala, który podziękował wszystkim mówcom oraz innym uczestnikom spotkania.

Ks. Roman Buchta, Uniwersytet Śląski

**„*Ordinatio presbyterorum*: liturgia, teologia, ministerium
(do Soboru Trydenckiego)”**

**46. Sympozjum Wykładowców Liturgiki w Wydziałach Teologicznych
i Wyższych Seminariach Duchownych
(Katowice 7–9 września 2010)**

Tegoroczne, 46. Sympozjum Wykładowców Liturgiki w Wydziałach Teologicznych i Wyższych Seminariach Duchownych w Polsce odbyło się w Katowicach. Miejszem obrad był Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego, który w obecnym, 2010 roku przeżywa 10-lecie swego zaistnienia, tj. aktu erygowania go, jako jednego z najmłodszych (po Szczecinie) wydziałów teologicznych, powołanych w najnowszym okresie historii Polski do istnienia na uniwersytetach państwowych. Owego aktu erygowania dokonał 9 sierpnia 2000 roku prefekt Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej kard. Zenon Grocholewski. Od tamtej pory istnieje i działa Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w którym pierwszy nabór studentów na jednolite studia magisterskie z teologii odbył się w 2001 roku.

Powodem inspirującym do zaproszenia polskich liturgistów na obrady do Katowic stała się okoliczność świętowania w archidiecezji katowickiej jubileuszu 25-lecia święceń biskupich Metropolity katowickiego i zarazem Wielkiego Kanclerza Wydziału Teologicznego UŚ, ks. abpa Damiana Zimonia – doktora teologii z zakresu liturgiki. Na tę okazję polscy liturgiści przygotowali księgę jubileuszową, poświęconą tematyce zainspirowanej zawołaniem biskupim Księdza Arcybiskupa, które brzmi „*Praedicamus Christum crucifixum*”. Powstała więc tematyczna monografia zatytułowana *Praedicamus Christum crucifixum. Słowo Boże w liturgii Kościoła. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Arcybiskupowi Damianowi Zimoniowi Metropolicie Katowickiemu w 25. rocznicę święceń biskupich*¹, która – według zgodnej

¹ Red. A. Żądło, Wyd. Księgarnia św. Jacka, Katowice 2010, ss. 499.

oceny obecnych na sympozjum – będzie stanowiła przydatną pomoc w zgłębianiu studium nad słowem Bożym w liturgii Kościoła zarówno przez wykładowców, jak i studentów liturgiki. Księgę tę wręczono Jubilatowi podczas Mszy św. sprawowanej pod jego przewodnictwem, połączonej z nieszporem, w archikatedrze katowickiej, w pierwszym dniu obrad, tj. 7 września 2010 roku o godz. 18.00.

Całość spotkania rozpoczęła się obiadem. Bezpośrednio po obiedzie nastąpiło powitanie przybyłych uczestników. Słowa powitania skierował do liturgistów dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ks. prof. UŚ dr hab. Andrzej Żądło. Następnie pozdrowił uczestników sympozjum ks. abp dr Damian Zimoń, a także rektor Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego ks. dr Jerzy Paliński. O godz. 13.45 miała miejsce wspólna celebracja popołudniowej liturgii godzin. Przewodniczył jej ks. bp dr Stefan Cichy, pasterz diecezji legnickiej i przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski. Po modlitwie rozpoczęła się naukowa, wyznaczona tematem sympozjum, debata. Wprowadził do niej przewodniczący Sekcji Wykładowców Liturgiki w Polsce ks. prof. KUL dr hab. Czesław Krakowiak, który następnie o przewodniczenie popołudniowej sesji obrad poprosił ks. prof. zw. dr. hab. Helmuta Jana Sobieczkę. Ten zapowiedział tytuł pierwszego referatu i poprosił ks. dr. Dariusza Kwiatkowskiego (adiunkta w Zakładzie Liturgiki i Homiletyki UAM) o zaprezentowanie wykładu nt. „*Ordatio presbyterorum* do X wieku”. Ks. Kwiatkowski przekonywał, iż zarówno teksty biblijne, jak i modlitwy konsekracyjne analizowanego przedziału czasowego wskazują na to, iż w najstarszej udokumentowanej tradycji rzymskiej istotą obrzędu święceń były modlitwa i gest nałożenia rąk. Drugi referat, wygłoszony przez o. dr. hab. Kazimierza Lijkę (adiunkta w Zakładzie Liturgiki i Homiletyki UAM), zatytułowany był „*Ordatio presbyterorum* do *Pontificale Romanum* 1596”. Przestrzenia poruszania się prelegenta w tym referacie był więc okres obejmujący sześć kolejnych wieków historii obrzędowej Kościoła (od X do XVI). Stąd o. Lijka poddał analizie najpierw Pontyfikał rzymsko-germański z X wieku i Pontyfikał Wilhelma Duranda z XIII wieku. Pontyfikały te wskazują na pewne modyfikacje i typowe dla omawianego okresu szczegóły obrzędów święceń. Były nimi: poszczenie przed święceniami, nałożenie szat podczas obrzędu święceń (we wcześniejszym okresie kandydaci przychodzili już ubrani w szaty), namaszczenie rąk, a niekiedy również głowy (zwyczaj taki obecny był w liturgiach celtyckich VI i VII wieku), zastosowanie oleju katechumenów, przekazanie symboli święceń (patena z chlebem i kielich z winem), które z czasem (postanowieniem synodu we Florencji) przerodziły się w tzw. materię święceń. W XIII wieku neoprezbiterzy koncelebrowali Mszę św. z papieżem, w czasie której wymawiali teksty po cichu. Analiza wziętych przez o. Lijkę dokumentów pozwoliła mu na wyprowadzenie wniosku, iż w średniowieczu udzielano święceń prezbiteratu w sobotę. Mocne akcenty kładziono w tamtym okresie na symbolikę, posługując się w jej interpretacji alegorią (Amalary z Metz interpretował np. ornat jako szatę, która wybija się ponad wszystkie szaty, jako że

wskazuje na czyny sprawiedliwości). Po dyskusji nad wygłoszonymi referatami, uczestnicy sympozjum udali się do Biblioteki Śląskiej, z której historią i zbiorami zapoznali się dzięki uprzejmości dyrektora biblioteki prof. dr. hab. Jana Malickiego, jak też służących dyspozycyjnością przewodników.

Na godz. 18.00 uczestnicy sympozjum przybyli do archikatedry katowickiej, by pod przewodnictwem ks. abpa Damiana Zimonia koncelebrować Eucharystię, sprawowaną w połączeniu z nieszporami. Na zakończenie celebracji została Księdzu Arcybiskupowi wręczona wspomniana wyżej księga jubileuszowa, przy akompaniamencie słów gratulacji i życzeń, jakie ks. bp Stefan Cichy skierował w imieniu liturgistów polskich do świętującego w tym roku srebrny jubileusz sakry biskupiej ks. abpa Zimonia.

Tego samego wieczoru, po kolacji, odbyło się spotkanie organizacyjne całej Sekcji Wykładowców Liturgiki pod kierunkiem jej przewodniczącego ks. prof. KUL dr. hab. Czesława Krakowiaka, mające na celu wyłonienie miejsca zjazdu na przyszłoroczne sympozjum i określenie tematyki obrad. Ustalono, że sympozjum odbędzie się na Górze św. Anny, a poruszana problematyka poświęcona będzie obrzędom chrześcijańskiego pogrzebu – jego liturgii, teologii i duszpasterstwu.

Drugi dzień obrad rozpoczęto celebracją Eucharystii w połączeniu z jutrznią. Miejscem sprawowania liturgii była kaplica seminaryjna. Po śniadaniu podjęto obrady poświęcone zaplanowanej problematyce święceń prezbiteratu w okresie przed Soborem Trydenckim. Na cały blok przedpołudniowy – moderowany przez s. dr hab. Adelajdę Sielepin – przewidziane były cztery referaty, przedłożone zebranym w dwóch częściach, oddzielonych od siebie krótką przerwą. Po każdej z takich części przewidziana była w programie dyskusja nad poruszonymi zagadnieniami. Pierwsze z wystąpień zaprezentowane zostało przez ks. dr. Waldemara Pałęckiego (adiunkta w Katedrze Historii Liturgii KUL i sekretarza Sekcji Wykładowców Liturgiki w Polsce). Dotyczyło ono zagadnienia zatytułowanego „*Ordinatio presbyterorum w Pontificale Romanum z 1596*” i wskazało na fakt, że potrydencki obrzęd święceń prezbiterów przetrwał w liturgii Kościoła po czasy reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II. W dalszej kolejności głos zabrał ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski, który w swym wykładzie zajął się tematem brzmiącym „Święcenia absolutne, święcenia zakonników”. Wykazał klarownie, iż przed Soborem Trydenckim, tj. już od X wieku, upowszechniać się zaczęło wyświęcanie kandydatów na prezbiterów bez przypisywania ich do konkretnej wspólnoty wiernych. Różnie w dyskusjach teologicznych mówi się o tego rodzaju święceniach, niemniej na Soborze Laterańskim zostały one dowartościowane, choć sprzyjały szerzeniu się praktyki sprawowania tzw. mszy prywatnych.

Problematykę poruszoną w powyższych dwóch wykładach dopełniła dyskusja, po której nastąpiła krótka przerwa. Po przerwie powrócono do studiowanych zagadnień, wsłuchując się w treść dwóch ostatnich na tegorocznym sympozjum referatów. Jako pierwszy w tym punkcie obrad głos zabrał ks. prof. dr hab. Jan Józef Janicki (kierownik Katedry Historii Liturgii w Wydziale Historii i Dziedzic-

twą Kulturowego UPJP II), który zaprezentował zebranym wykład pt. „Prezbiter i przewodniczenie Eucharystii do Soboru Trydenckiego”. W trakcie swego przedłożenia odwoływał się do dokumentów, tekstów źródłowych i tradycji duszpasterskiej Kościoła, by wskazać na historyczne fazy przechodzenia do zwyczaju przewodniczenia liturgii przez prezbiterów i utrwalanie się takiego porządku wśród chrześcijan całego okresu przedtrydenckiego, a więc od chwili zaistnienia Kościoła aż po jego historię XVI-wieczną.

Ostatnim z prelegentów drugiego dnia obrad był ks. dr hab. Przemysław Nowakowski (kierownik Katedry Historii Liturgii w Wydziale Teologicznym UPJP II), który zaprezentował temat „Świecenia prezbiterów w Kościele prawosławnym”. Wystąpienie to wyczerpało tematykę zaplanowaną na tegoroczne, 46. już Sympozjum Wykładowców Liturgiki w Wydziałach Teologicznych i Wyższych Seminariach Duchownych.

Popołudnie drugiego dnia zjazdu poświęcone zostało na wspólny wyjazd uczestników do Sanktuarium Matki Bożej Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich, a także do Tychów. W sanktuarium piekarskim wykładowcy liturgiki uczestniczyli w popołudniowej liturgii godzin. W Tychach zaś odwiedzili kościół pw. Ducha Świętego, a następnie udali się do kościoła pw. bł. Karoliny Kózkówny, gdzie uczestniczyli w celebracji nieszporów, sprawowanej pod przewodnictwem ks. abpa Damiana Zimonia.

W trzecim dniu obrad, po Mszy św. sprawowanej wraz z jutrznią pod przewodnictwem ks. bpa Stefana Cichego w kaplicy seminaryjnej, grupa uczestników sympozjum przemieściła się po raz ostatni na Wydział Teologiczny UŚ (tam odbywały się bowiem wszystkie tegoroczne obrady), by uczestniczyć w ostatniej części tegorocznego sympozjum. W ramach przewidzianych na tę część komunikatów zabrał najpierw głos ks. bp Stefan Cichy, który zapoznał zebranych z aktualnym stanem prac Komisji Episkopatu ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Wspomniał m.in. o tym, że Konferencja Episkopatu Polski podjęła szereg decyzji dotyczących następujących ksiąg: obrzędy błogosławieństwa wdów, obrzędy pogrzebu z kremacją. Poinformował też o tym, że przygotowuje się nowe wydanie obrzędów *Triduum Sacrum*. Poza tym trwają prace nad *Ordo Missae*, nad *Martyrologium Romanum*, nad ujednolicaniem tekstów w lekcjonarzu mszalnym, czy też nad nową edycją obrzędów ustanowienia akolitów i lektorów. Trwają również prace nad polskim wydaniem obrzędów profesji zakonnej. Po relacji przedstawionej przez ks. bpa Cichego przedstawiciele poszczególnych wydziałów teologicznych w Polsce zapoznali zebranych z życiem i działalnością ich instytutów, katedr i zakładów liturgicznych. Na koniec pozostawiono sobie możliwość włączenia się do dyskusji i podsumowano tegoroczne obrady.

Ks. Andrzej Żądło, Uniwersytet Śląski